

*Den Goda Jorden ideell förening förmedlar kunskap om den goda jordens stora betydelse för kommande generationer.
Föreningen arbetar för att stoppa urbaniseringen på åkermark.*

Slutrapport

2010 09 30

Projekt:
Bevara den goda åkerjorden

---

*Tillsammans får vi
landet att växa!*

Titel/id

Bevara den goda åkerjorden.

Projekt nr 0961

Projektägare: Helen Rosengren, Hans Andersson.

Projekttid

2010 10 01 – 2010 09 30

1. Sammanfattning

Grunden för företagande inom de gröna näringarna är tillgången på odlingsvärd mark. Men idag bebyggs marken i snabb takt, och har så gjorts under en längre tid. Den goda åkermarken är en unik resurs som kan ge Sverige och svenskt jordbruk en global styrkeposition i framtiden, om vi ser till att värna den.

Bebyggelse för med sig att andelen hårdgjord yta ökar, vilket hittills ofta skett utan större hänsyn till påverkan på vattensituationen. En ökad andel hårdgjord yta ökar trycket på omkringliggande marker att ta emot överskottsvatten vid nederbörd.

I detta projekt har tio kommuner besökts, två seminarier arrangerats och skrivelser författats. Dessutom har vi träffat riksdagens miljö- och jordbruksutskott för att diskutera frågan om exploatering av åkermark.

Projektet har lett till följande slutsatser för framtiden:

- Det är angeläget att hålla dialogen levande långsiktigt med ansvariga politiker och tjänstemän.
- Fler goda exempel och konkreta verktyg behövs när det gäller förtätning och omvandling av redan bebyggda områden.
- Regional samverkan behöver utvecklas inom fysisk planering.
- Argumenten om vikten av att bevara åkermarken ur sysselsättningsperspektiv och företagsutvecklingsperspektiv, behöver utvecklas.
- Kan en svensk variant av jordbruksanalys bidra till att åkermarken ges större tyngd i den fysiska planeringen?
- Mer kunskaper behövs om kopplingen mellan hårdgjorda ytor och påverkan på vattensituationen, både kring problembilden och lösningsmöjligheter.

2. Bakgrund

De senaste 50 åren har 13 000 ha av den allra bästa åkermarken (klass 8-10) i Skåne bebyggt. Av kommunernas översiktplaner framgår att minst lika mycket åkermarken kommer att byggas inom de närmaste 20-30 åren. I Halland är förhållandena likartade, och även från andra län rapporteras om alarmerande planer för att bebygga den goda åkerjorden.

I delar av södra och mellersta Sverige finns Sveriges och norra Europas bästa åkermark. Den globala efterfrågeutvecklingen och klimatfrågan gör att samhällets största utmaning framöver blir att försörja befolkningen med livsmedel, energi och material:

- Jordens befolkning ökar från dagens 7 miljarder till 9 miljarder år 2050.
- Allt fler får högre materiell standard, vilket medför en större förbrukning av livsmedel, energi och material.
- Vi behöver fasa ut användningen av fossila bränslen.
- Samtidigt finns risken att stora områden i världen inte kommer att kunna odlas som idag på grund av klimatförändringarna och brist på vatten.

Den goda åkermarken är därför en unik resurs som kan ge Sverige och svenskt jordbruk en global styrkeposition i framtiden, om vi ser till att värna den.

Problemet är att åkermarken är det sämst skyddade markslaget idag. Avgörandet ligger helt hos kommunerna, som främst ser till kortsiktiga ekonomiska intressen att öka invånarantal och industrietableringar. Stora områden omfattas av olika skydd (riksintressen, naturreservat, etc) som har företräde framför åkermarken. Det medför att bebyggelse trycks ut på åkermarken istället.

Bebyggelse för också med sig att andelen hårdgjord yta ökar. Hittills har bebyggelse ofta skett utan större hänsyn till påverkan på vattensituationen. En ökad andel hårdgjord yta minskar markytan där vatten naturligt kan infiltrera. Därmed ökar trycket på omkringliggande marker att ta emot överskottsvatten vid nederbörd. Detta problemområde har uppmärksammats först relativt nyligen av myndigheterna, och här finns därför behov av mer kunskap och diskussion kring både problembilden och lösningsmöjligheter.

Vi vill därför att kommunerna börjar arbeta mer medvetet med att åstadkomma en ansvarfull förvaltning av den värdefulla åkermarken. Vi vill också att kommunerna börjar samarbeta om planeringsfrågor i högre utsträckning, då vi tror att det är en framgångsfaktor för att åstadkomma en mer hållbar tillväxt i samhället utan att den bästa åkerjorden exploateras.

3. Syfte/förväntade effekter – Projekt mål och deltagarnytt

Syftet är att åstadkomma ett fungerande skydd för den goda åkerjorden, genom att kommunerna börjar arbeta mer ansvarfullt med att värna den värdefulla åkermarken.

Projektets mål är att:

1. Besöka minst 10 kommuner och informera ledande politiker och tjänstemän om betydelsen av att värna den goda jorden.
2. Arrangera två seminarier med inriktning på hur samhället kan växa utan att exploatera alltför mycket åkermark; det vill säga förtätningar, yteffektivt byggande, rätt infrastruktursatsningar etc. Ett av seminarierna ska också ta upp hur vattnet i landskapet, särskilt avvattningen, påverkas av bebyggelse.
3. Författa skrivelser och remissvar till kommuner där översiktsplaner och större detaljplaner är under utarbetande, för att framföra synpunkten att den goda åkerjorden bör sparas så långt det är möjligt.

Måluppfyllelse - resultat

- 1) Vi har träffat följande tio kommuner: Båstad, Helsingborg, Lund, Ängelholm, Norrköping, Halmstad, Kalmar, Eslöv, Falkenberg och Jönköping. Vi har dessutom träffat riksdagens miljö- och jordbruksutskott. Mål nr 1 kan därmed sägas vara uppfyllt.
- 2) Vi har genomfört de två seminarierna. Mål nr 2 är därmed uppfyllt.
- 3) Vi har sänt in skrivelser/remissvar till följande kommuner: Vellinge, Laholm, Eslöv och Ängelholm. Alla har gällt fördjupade översiktsplaner för delområden. Mål nr 3 kan därmed sägas vara nått.

Avgränsning

Möjligen kan man säga att träffen med riksdagens miljö- och jordbruksutskott ligger utanför vad som ursprungligen planerades. Det ligger dock klart inom ramen för målet att ”informera ledande politiker om betydelsen av att värna den goda jorden”. När vi fick chansen att gå en nivå högre än vi tänkt från början, kunde vi helt enkelt inte avstå.

Leveransen

Leveransen har motsvarat de ställda förväntningarna.

Tidsplan

Tidsplanen har hållits.

Ekonomi

Projektets ekonomiska budget har hållits.

Kostnader för Föreningen Den Goda Jordens del:

Seminarie 1, Landskrona 11 mars lokal + fika: 9710 kr inkl moms

Annonskostnad inför 11 mars i ATL: 2736 kr inkl moms

Seminarie 2, Ängelholm, 14 juni lokal + fika: 3365 kr inkl moms

Annons i ATL 2873 kr inkl moms

Utskick inbjudan: 1092 kr inkl moms

Totalt föreningen Den Goda jordens del: 19 776 kr inkl moms.

Kostnader för LRF Skånes del:

Lisas arbete: 79 timmar á 400 kr/tim = 31 600 kr exkl moms. Se excelbilaga för tidsredovisning.

Resekostnader och övrigt: 15 931 kr. Se Polweb projektkonto 031-733 118.

Totalt för LRF Skånes del: 47 531 kr exkl moms

Projektets kostnader ligger inom den totala beviljade kostnadsramen.

Fördelningen av kostnader mellan Den Goda jorden och LRF Skåne är dock något förskjuten åt LRF Skånes håll, jämfört med det ursprungliga antagandet.

4. Projektets arbetssätt

Projektorganisation

Projektets organisation bedöms ha fungerat väl för den genomförda verksamheten.

Projektadministration och styrning

Projektadministration och styrning bedöms ha fungerat väl för det arbete som genomförts.

Samarbetsformer

Samarbetet mellan projektpartners och gentemot externa aktörer har fungerat väl. Samarbetet har huvudsakligen skett via personliga kontakter via e-post, telefon och möten.

Metoder och verktyg

Under projektets gång har en metod för att genomföra kommunträffarna utkristalliserat sig. Kontakterna med kommunerna inleds oftast med ett e-mail till de personer vi önskade träffa i första hand, oftast kommunstyrelsens presidium. I e-målet framförs en förfrågan om en träff för att diskutera åkermarkens betydelse i kommunens fysiska planering. Vi ber mottagarna att komma med förslag på datum. Vidare skriver vi att mottagarna gärna fick invitera andra berörda politiker och tjänstemän till mötet. Utifrån detta bestäms en tid och plats för träff. Platsen var oftast på kommunhuset eller motsvarande.

Mötena inleddes oftast av en välkomsthälsning av ansvarig politiker, därefter följde en presentationsrunda av samtliga närvarande. Sedan inleder föreningen Den Goda Jorden (Lisa) med att tydliggöra syftet med mötet, och håller sedan ett kort föredrag om vikten av att bevara och skydda den goda åkermarken i kommunens fysiska planering. Efter föreningen Den Goda Jordens inledande anförande följde en gemensam diskussion kring hur kommunen kan växa utan att ta åkermark i anspråk.

De flesta träffar har genomförts i samarbete med LRF:s kommungrupp i den aktuella kommunen. De har bland annat bidragit med en god lokalkännedom.

Aktiviteter

Aktiviteterna har bestått av tio kommunträffar, två seminarier och en träff med riksdagens miljö- och jordbruksutskott. Dessa aktiviteter beskrivs mer utförligt nedan. En generell beskrivning av hur kommunträffarna genomförts, ses ovan under rubriken Metoder och verktyg.

Träff med Båstad kommun

Träff med Båstad kommun den 3 november 2009 kl , i kommunhuset.

Närvarande:

Anette Åkesson (m), kommunstyrelsens ordförande

Bertil Matsson (fp) 1:e vice ordf kommunstyrelsen

Ann-Margret Kjellberg (s) 2:e vice ordf kommunstyrelsen

Hans Andersson, ordförande Den Goda Jorden

Kenneth Larsson, LRF:s kommungrupp

Stefan Olsson, LRF Skånes styrelse

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Efter Den goda jordens inledande presentation, inleddes diskussionen med frågor och synpunkter kring den globala livsmedelsförsörjningen. Miljökonsekvenserna av svenskt och

brasilianskt nötkött utreddes. Hur mycket mark har vi i det perspektivet råd att använda till grönområden, naturområden? Därefter kom vi in på upphandling av närproducerat.

Delar av den värdefulla åkermarken i Båstad ligger intill motorvägen. Påverkar det kvalitén på det som odlas, undrade politikerna. Externa köpcentrum diskuterades också; Väla växer, vilket minskar trycket på de andra kommunerna i nordväst. Tankar på samarbete i planfrågorna mellan Skånes nordväst-kommuner finns. Gräsryd är ett nytt inplanerat industriområde på bästa åkermarken i kommunen. Det finns annan mark västerut som vore bättre att exploatera.

Systemet med åkermarksklassificering diskuterades, och väcker nyfikenhet och vissa frågor från kommunrepresentanterna. Förslag om att utmärka den bästa åkermarken i ÖP kommer för sent för att hinnas med denna gång, men hade annars mycket väl kunnat läggas in, enligt politikerna. Kommunen kan dock redan nu förbereda ett sådant underlag, gärna i samarbete med LRF och Den Goda Jorden. Kontaktperson blir planchefen Per Ivarsson.

Träff med Lunds kommun

Träff med Lunds kommun den 17 nov 2009 kl 10.00-12.00, på stadsbyggnadskontoret.

Närvarande: Claus Pedersen, översiktsplanechef, stadsbyggnadskontoret

Hans Andersson, ordförande Den Goda Jorden

Bertil Göransson, LRF:s kommungrupp

Anna Kristoffersson, LRF:s kommungrupp

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

De senaste åren har befolkningen i Lund och Malmö ökat med 2% per år. Det innebär ytterligare 140 000 personer inom 20 år, om takten håller i sig.

Lund har forsknings- och kunskapsintensiva arbetsplatser som är viktiga för hela Skåne. Det finns ett mycket stort tryck på bostadsmarknaden i Lund, inte minst vid terminsstart var höst. Exempelvis var bostadsbristen i Lund en följetong i Sydsvenskan under flera veckor.

Därefter vidtog en detaljerad diskussion om översiktsplanen i Lunds kommun. Den nya planen tar mer jordbruksmark i anspråk än tidigare planer. De nya verksamhetsytorna är stora, bland annat på grund av satsningen på ESS-anläggningen. Tyngdpunkten för utvidgning ligger på Stångby, Lund och Dalby inom 20 år, sedan tillkommer ytterligare områden i Dalby och Veberöd.

Möjligheter till verksamheter i de av lantbrukets ekonomibyggnader som står tomma diskuterades.

När det gäller förtätning diskuterades Länsstyrelsens roll vid bedömning av riskintresset för kulturmiljövård. Hur bedöms rekviritet ”påtaglig skada på riksintresset”? Det blir avgörande för hur mycket Lund kan förändra i stadskärnan.

Kommuner vill upphandla närproducerat och ekologiskt, men den planerade utvidgningen av tätorterna innebär att just denna typ av produktion måste upphöra eller flytta längre bort.

Ett förslag på en gemensam resa för att informera kommunpolitiker och tjänstemän om landskapet och jordbrukets roll i Lund diskuterades.

Träff med Helsingborgs kommun

Träff med Helsingborgs kommun den 10 jan 2010 kl 12-13.30, i Stadshuset

Närvarande:

Peter Danielsson (m), kommunstyrelsens ordförande

Marian Nilsson (c), kommunalråd

Maria Winberg Nordström (fp), kommunalråd

Hans Andersson, ordförande Den Goda Jorden

Åsa Odell, LRF Skånes styrelse

Lars-Göran Persson, LRF:s kommungrupp

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Efter föreningen Den goda jordens presentation, diskuterades de föreslagna förtätningarna i ett område i södra hamnen. Det är ett stort område, som tidigare varit industrimark, som nu ska bli ett attraktivt bostads - och kontorsområde. Kommunen framförde att de arbetar aktivt med förtätningar för att staden inte ska breda ut sig mer än nödvändigt. Bland annat har man använt ett verktyg för att analysera hur mycket park- och grönområden faktiskt används av invånarna. Sedan föreslog man bostäder i ett område som visade sig inte användas i någon större omfattning.

Därefter berättade kommunen att det finns planer på en samordning mellan de nordvästskånska kommunerna kring en hel del olika frågor, däribland planfrågorna. Exempelvis när det gäller mark för verksamheter, där kommunerna inte konkurrerar lika starkt inbördes som när det gäller bostäder.

Träff med Ängelholms kommun

Träff med Ängelholms kommun den 16 juni 2010 kl 11.30-13.00, medverkan under del av bussresa till tre olika lantbruk/landsbygdsföretagare i kommunen.

Närvarande:

Åsa Herbst (m), kommunstyrelsens ordförande,

Lennart Engström (kd) 1:e vice ordförande i kommunstyrelsen

Britt-Marie Hansson, (s) oppositionsråd

Bengt Ståhl (m), ordf miljönämnden

Carl-Gustaf Gudmundsson, (c) ordf byggnämnden

Lars-Olle Tuvevesson (s) kommunstyrelsen

Göran Larsson (m) kommunstyrelsen

Liss Böcker (c) kommunstyrelsen

Ola Karlsson (m) ersättare i kommunstyrelsen

Inger Nilsson (kd) ersättare i kommunstyrelsen

Michael von Krassow (s) ersättare i kommunstyrelsen

Bengt Nilsson, Karna Pommer, Lotta Henrysson, Anders Larsson, Anders Karlsson, Karl-Erik och Gunvor Ragnarsson, LRF:s kommungrupp,

Carina och Tord Nilsson, Varalövs gårdsbutik

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Efter Den Goda Jordens presentation fördes diskussioner om den stora potentialen i företagande med bas i jord och skog i Ängelholms kommun. Det ligger framförallt inom grönsaks-, animalie-, och energiproduktion.

Kommunen bygger nu ut på ett område söder om staden, som är av mycket god jordbruksmark. Men kommunen ser ett område i nordöst som också mycket intressant för utvidgning, som inte är lika god åkermark.

Den planerade ESS-anläggningen i Lund diskuterades också, och de väntade följderna av den i form av ökande inflyttning, krav på bostäder, service och kommunikationer.

Träff med Norrköpings kommun

Träff med Norrköpings kommun den 13 juli 2010 kl 14.30-16.00.

Närvarande:

Karin Jonsson (c), oppositionsråd och 2:e vice ordf stadsplaneringsnämnden

Cecilia Ambjörn (v) 1:e vice ordf stadsplaneringsnämnden

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Norrköpings kommun har nyligen antagit en översiktsplan gemensam med Linköpings kommun. Enligt Karin och Cecilia har det varit svårt att få gehör för att bevara åkermarken i den nya översiktsplanen.

Vi diskuterade bland annat frågan om försörjningsgrad och Sveriges importberoende. Bo Pellnäs skrev en debattartikel på DN debatt 2 maj 2010, där han såg vatten och odlingsmark som en säkerhetspolitisk fråga. Vidare diskuterades frågan om att ge åkermarken stärkt skydd i lag, som inte sågs som en framkomlig väg. Föreningens besök hos Miljö- och jordbruksutskottet samt kontakterna med Delegationen för hållbara städer berördes.

Det som väckte störst intresse var möjligheterna att driva frågan om att utveckla än mer värdefull verksamhet med åkermarken som bas. Idag dominerar spannmålsodlingen. Det sågs som mer positivt att kunna säga ja – till att marken kan användas positivt och utveckla djurhållning, energiproduktion, grönsaksodling, ekologisk odling etc - istället för att bara säga nej hela tiden (till bebyggelse). Här kan man koppla in kommunens näringslivskontor med tanke på företagsutveckling och arbetstillfällen. Som konkret exempel nämndes Lantmännens satsning på kycklingslakteri i Valla, och medföljande behov av fler kycklinguppfödare i närheten. Av gödseln kan man göra biogas. Den kommunala upphandlingen skulle kunna köpa in lokalt producerat kött, grönsaker, med mera. Dessutom ger fler kor en större andel betesmarker och bättre biologisk mångfald i landskapet, vilket sågs som en fördel.

Träff med Halmstads kommun

Träff med Halmstads kommun den 16 augusti 2010 kl 09.30-11.00.

Närvarande:

Gunnel Bengtsson (c), kommunalråd

Johan Heuren, LRF:s kommungrupp i Halmstad

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Den här träffen hade en delvis annat upplägg än de övriga träffarna. Syftet med träffen var att diskutera om det var möjligt för Halmstad kommun att göra en utredning om åkermarken och konflikten med bebyggelse, inför det kommande arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Halmstads kommun. Något liknande har oss veterligt inte tidigare gjorts, och kunde vara ett intressant försök att ge åkermarken större tyngd i den kommunala planeringen.

Mötet resulterade i ett förslag till motion med innebörden att genomföra en kartläggning med följande innehåll:

- Lantbrukets betydelse; produktion och arbetsmarknad
- Lantbrukets framtida betydelse och utvecklingsmöjligheter – en omvärldsspaning
- Åkermark att bevara
- Intressekonflikter kring vatten
- Störningar såsom buller och lukt
- Forskningsläget kring allergener
- Sammanfattning och förslag

Om förslaget genomförs, kan det blir en intressant metodutveckling och kanske något att ta efter för fler kommuner. Motionen har sänts till Region Halland och vi avvaktar hanteringen där.

Träff med Kalmar kommun

Träff med Kalmar kommun den 3 september 2010 kl 08.00-09.30, i rådhuset.

Närvarande:

Johan Persson (s), kommunstyrelsens ordförande
 Malin Petersson (m) 1:e vice ordf kommunstyrelsen
 Anders Andersson (c) oppositionsråd
 Björn Strimfors, planeringschef
 Anna Ekman, översiktsplanarkitekt
 Johan Wirblad, LRF:s kommungrupp
 Staffan Ljungar, LRF:s kommungrupp
 Aron Cedergren, LRF:s kommungrupp
 Åsa Felix Evebrand, LRF Sydost
 Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

I Kalmar kommun pågår för närvarande arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. En aktuell fråga är flytten av E22 söder om Kalmar. Vägen löper igenom flera mindre samhällen och det ses som nödvändigt att flytta vägen från dessa bebyggda områden. Då kommer den oundvikligen att hamna på åkermark. Flygplatsområdet är ett nytt markområde som kommer att tas i anspråk, men allt detta ska enligt kommunalrådet göras med försiktighet.

I diskussionen framkom att kommunens huvudinriktning i arbetet med översiktsplanen är förtätning. Inne i Kalmar planeras för flera förtättningsområden. Nära kusten har man byggt flera bostadsområden och planerar ytterligare i den riktningen. Arbetet med översiktsplanen har inneburit flera dialogmöten i de mindre tätorterna i Kalmar kommun. I byarna Ljungbyholm, Trekanten och Läckeby finns ett stort tryck, det är orter som vill växa. Seniorboenden är efterfrågade här, liksom inne i Kalmar. I Ljungbyholm planeras huvudsakligen för förtätning. Här är det största möjliga hänsyn till åkermarken som gäller, enligt kommunen. Kommunen vill gärna få till pendeltåg mellan dessa byar och Kalmar, så att folk kan bo där och snabbt pendla in till Kalmar utan att behöva ta bilen.

I diskussionen framkom att kommunen ser mycket positivt på jordbruket och livsmedelsnäringens potential att växa och öka antalet arbetstillfällen framöver. Enligt kommunalrådet är spridningsarealen en begränsande faktor, vilket man hoppas kunna åtgärda genom en satsning på att göra biogas av stallgödseln. Det framkom att kommunen och lantbruks/livsmedelsnäringen har regelbundna träffar varje kvartal. Träffarna sker gärna i form av studiebesök ute i verksamheter och syftar till att hålla dörrarna öppna mellan näringen och kommunen.

Kommunen framförde också att det måste vara möjligt att bo bra på landsbygden. Miljöbalken sågs som ett problem, när restriktioner kan läggas på lantbrukarens närboende tillåts för nära exempelvis djurhållande gårdar.

Marknad, handel, kommunal upphandling och den låga svenska självförsörjningsgraden diskuterades också.

Träff med Eslövs kommun

Träff med Eslövs kommun den 9 september 2010 kl 19.00-21.00, hos Håkan Olsson, Stanneborg, Hammarlunda.

Närvarande:

Cecilia Lind (s), kommunstyrelsens ordförande

Henrik Wöhlecke (m) 2:e vice ordf kommunstyrelsen

Anette Linander (c) ledamot i kommunstyrelsen, vice ordf i miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Erik Holmqvist (fp)

Hans Andersson, ordf Den Goda Jorden

Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

samt deltagare enligt bifogad deltagarlista.

Denna träff skedde i samband med en aktivitet anordnad av LRF:s kommungrupp strax före valet. Temat för träffen var "Räcker maten, räcker marken?" och inleddes med att föreningen *Den goda jorden* höll ett föredrag på detta tema, med uppmaningen till kommunens företrädare att vara varsamma om marken. Därefter fick ovan nämnda kommunpolitiker i tur och ordning ge sin syn på frågan.

Eslövspolitikerna av olika färg föreföll ha en likartad syn på kommunens utbyggnadsplaner. Kontentan av diskussionen var att Eslöv nu har växt färdigt västerut, där den allra bästa åkermarken finns, klass 10. Det återstår endast någon redan beslutad (dock överklagad) etapp i väster. Eslöv ska nu växa österut, på sämre jord, eftersom kommunen erbjudits köpa flygplatsområdet för en billig peng av Luftfartsverket. Marken räcker i Eslövs kommun, vi har god markberedskap, slog kommunalrådet fast.

Förtätning och att bygga mer på höjden funderar man på, men är något som kräver att man vågar bygga med högre kostnader och högre hyror som följd. Nu ska Eslöv växa kring Flyinge och Gårdstånga, eftersom området ligger bra till i relation till den planerade ESS-anläggningen i Lund.

Kommunal upphandling diskuteras också. Möjligheterna att erbjuda mindre leverantörer att lägga anbud genom att exempelvis dela upp anbuden nämndes. Likaså att laga mat i kök ute i byarna, istället för att allt lagas centralt och körs ut till skolor och äldreboenden.

Träff med Falkenbergs kommun

Träff med Falkenbergs kommun den 27 september 2010 kl, i kommunhuset samt på restaurang Hvitan.

Närvarande:

Marie-Louise Wernersson, (c), kommunstyrelsens ordförande (endast vid lunchen)

Johan Risholm, chef för planavdelningen

Pernilla Jacobsson, planarkitekt och projektledare för nya översiktsplanen

Sofia H Broberg, kommunekolog

Shlomo Gavie, kommunansvarig i Falkenberg för Den Goda Jorden
Bengt Svensson, styrelsesuppleant Den Goda Jorden
Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Träffen inleddes på stadsbyggnadskontoret, där vi träffade ovan nämnda tjänstemän. Efter presentationsrunda och inledande framläggning av föreningen Den Goda Jorden framhöll planchef Johan Risberg att det mest ytkrävande var verksamhetsområdena och trafikaneläggningarna, inte bostäder. Enligt Johan var förtätning av bostäder i redan bebyggda områden inget större problem, snarast en positiv möjlighet för kommunen. De såg möjligheter att bygga 6 000-8 000 nya lägenheter genom förtätning, vilket huvudsakligen skulle ha en positiv inverkan på kommunen.

Det tycks finnas en konkurrenssituation mellan de Halländska kommunerna när det gäller verksamhetsetableringar, eftersom man vill ha arbetstillfällena till den egna kommunen. Någon regional samverkan om verksamhetsetableringar finns inte i någon större omfattning. Grenar som logistik och lager har utvecklats här, vilket är mycket ytkrävande. Många företag vill ligga intill motorvägen där man syns, och dessutom vill man gärna ha extra ytor för expansionsmöjligheter. Att jorden saknar riksintresse sågs som bekymmersamt av kommunen. Riksintresset skulle kunna utformas regionalt eller länsvis, så att den bästa jorden i regionen fick ett skydd.

Möjligheterna att successivt skifta kommunens näringsliv från ytkrävande verksamheter till IT- och kunskapssektorn diskuterades. Då kan arbetstillfällena finnas i kontorslokaler istället, som kan integreras i exempelvis områden med bostäder.

Dagens klassificering av jordbruksmark diskuterades också. Kommunen såg gärna en utveckling av det nuvarande systemet, som sågs som för trubbigt. I kommunen finns också ett starkt intresse från vissa markägare att stycka av tomter på jordbruksmark.

Därefter träffade vi kommunalrådet Marie-Louise Wernersson på lunchen. Detta eftersom det var svårt att hitta en annan tid med henne. Planavdelningens tjänstemän medverkade inte vid lunchen.

Marie-Louise framhöll kommunens ansvar för åkermarken, men att det samtidigt handlar om att utveckla kommunen och skapa arbetstillfällena. Olika planer för utveckling av Falkenbergs centralort diskuterades, bland annat södra åstranden. Sammanfattningsvis sågs dialogen som positiv och vikten av fortsatt dialog underströks.

Träff med Jönköpings kommun

Träff med Jönköpings kommun den 28 september 2010 kl, plats.

Närvarande:

Acko Ankarberg Johansson (kd), kommunstyrelsens ordförande
Ann-Mari Nilsson (c), majoritetsråd och ordförande i kommunstyrelsens tekniska utskott
Helena Agerman, biträdande stadsbyggnadsdirektör
Per-Olof Gustafsson, LRF:s kommungrupp
Bengt Fischer, LRF:s kommungrupp
Göran Andersson, LRF:s kommungrupp
Anders Råsberg, LRF Jönköping
Lisa Germundsson, Den Goda Jorden

Jönköpings kommun håller för närvarande på med en utbyggnadsstrategi, som utgör en fördjupning av den befintliga översiktsplanen. Viktiga delar är långsiktighet och hållbarhet. Kommunen planerar en utökad satsning på kollektivtrafik, liksom förtätning i redan befintliga områden. Under de kommande 20 åren planeras för 15 000 nya bostäder i kommunen, varav 10 000 planeras ske i form av förtätning. En stor del av detta planeras ske genom omvandling av ett äldre centralt beläget verksamhetsområde. Ett viktigt mål är också att få en blandning av olika typer av bostäder och upplåtelseformer.

Kommunen efterfrågade en dialog om hur åkermark bör värderas, så att kommunen kan få ett bättre underlag till kommande planer. Danska modellen för jordbruksanalys diskuterades. Jordburksmarken som underlag för näringslivsutveckling diskuterades också.

När det gäller frågan om regional samverkan om fysisk planering, hoppades man på att Jönköpings län skulle bli en fullvärdig region, likt exempelvis Skåne och Halland, där man på regional nivå fått överta ansvaret för frågor som kollektivtrafik, infrastrukturplanering, näringslivsutveckling och kultur etc. Detta förväntas skapa bättre förutsättningar för ökad dialog mellan kommunerna om fysisk planering.

Seminarium 1: Samhällsbyggnad och den goda åkerjorden, 11 mars

Seminarium den 11 mars kl 18.30-21.30 på Hotell Öresund i Landskrona.

Medverkande:

Torkild Strandberg (fp), kommunalråd, Landskrona kommun

Pia Kinhult (m), regionråd och ordförande i regionala tillväxtnämnden

Anders Larsson, chef Institutionen för Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Åsa Odell, LRF Skåne.

Herbert Falk, föreningen Den Goda Jorden

Ca 80 åhörare: Se deltagarförteckning som insänts i samband med delrapport i juni 2010.

Sydvästra Sverige växer så det knakar. Det är i grunden positivt, men vi vill också värna den goda åkerjorden och det vackra landskapet. När det gäller naturresurser är vi i en tid, då vi behöver tänka globalt och agera lokalt. Seminariet kvällen behandlade frågan om hur vi kan kombinera god tillväxt och samtidigt spara den goda åkerjorden.

Landskrona är ett intressant exempel, eftersom kommunen planerar mycket omfattande utbyggnad på den allra bästa åkermarken, samtidigt som de har goda skäl att vilja ha nya arbetstillfällen och ett mer varierat bostadsutbud. Här ställs frågan verkligen på sin spets. Hela sydvästra Sverige växer och integreras alltmer med Köpenhamn/Danmark. Länsstyrelsen förutspår i en rapport att befolkningen ökar med motsvarande ett nytt Malmö inom 15 år. Dessa nya invånare kommer att vilja bo inom pendlingsavstånd till Köpenhamn – d v s på den allra bästa åkermarken. Samtidigt diskuteras frågan om förtätning livligt i bl.a. Malmö och Helsingborg.

Samtliga OH-presentationer bifogas i bilaga. Inbjudan och deltagarlista bifogades vid delrapporteringen i juni 2010.

Seminarium 2: Samhällsbyggnad och dagvattenhantering, 14 juni

Seminarium den 14 juni kl 13.00-16.30 på Hotell Erikslund i Ängelholm.

Medverkande:

Lars-Göran Persson, ordförande i Vegeåns vattendragsförbund.

Tilla Larsson, Jordbruksverkets vattenenhet, Alnarp
Pär Persson, vattenexpert vid samhällsbyggnadsavdelningen, Länsstyrelsen
Lars-Erik Widarsson, NSVA.

Ca 25 åhörare: Se deltagarförteckning som insänts i samband med delrapport i juni 2010.

Samhällsutbyggnaden har skett med god fart de senaste åren. Men hur påverkas våra vattendrag och dikningsföretag av att stora ytor hårdgörs? Seminariet undersökte hur samhällsutbyggnaden kan ske med mindre negativ påverkan på omkringliggande marken och vattendrag.

Vegeå är ett intressant exempel, eftersom omfattande utbyggnad har skett i form av flera köpcentrum och industriområden. Flödesmätningar finns sedan 1970-talet, och de visar hur den ökade andelen hårdgjord yta påverkat vattendraget. Under senaste tid har en av kommunerna börjat ställa krav på åtgärder för att ta hand om dagvattnet.

Seminariet avslutades med en timmes åvandring för att se följer i Vegeå av det ökade flödet.

Samtliga OH-presentationer bifogas i bilaga. Inbjudan och deltagarlista bifogades vid delrapporteringen i juni 2010.

Träff med riksdagens miljö- och jordbruksutskott 4 mars

Möte med riskdagens miljö- och jordbruksutskott 2010 03 04 kl 10.00-10.30.

Närvarande:

Anders Ygeman (s)
Claes Västerteg (c)
Ola Sundell (m)
Bengt-Anders Johansson (m)
Carina Ohlsson (s)
Sofia Arkelsten (m)
Bo Bernhardsson (s)
Anita Brodén (fp)
Ann-Kristine Johansson (s)
Lars Hjalmered (m)
Jan-Olof Larsson (s)
Irene Oskarsson (kd)
Rune Wikström (m)
Wiwi-Anne Johansson (v)
Tina Ehn (mp)
SUPPLEANTER
Staffan Appelros (m)
Aleksander Gabelic (s)
Roland Bäckman (s)
Eva Selin Lindgren (c)
Liza-Maria Norlin (kd)
Jacob Johnson (v)

Från DGJ deltog Harry Linnér och Lisa Germundsson.

Harry inledde presentationen, med sina OH-bilder (bifogades delrapporten i juni 2010) om varför åkermarken behöver skyddas: Utifrån det globala perspektivet med omfattande svält, snabb befolkningsökning och små möjligheter att öka odlingsarealen. Utifrån Europas beroende av stora arealer mark i andra delar av världen för import av livsmedel och foder och utifrån Sveriges goda förutsättningar för livsmedelsproduktion med bra jordar och gynnsamt klimat.

Därefter gick Lisa in på hur detta skulle kunna ske, se OH-bilder (bifogades delrapporten i juni 2010). Inledningsvis lyftes att mycket kan göras inom ramen för nuvarande regler, bara genom inspiration och kunskap om exempelvis förtätning i redan bebyggda område. Därefter konstaterades att detta inte räcker, eftersom vi ser många kommuner som planerar nya mycket stora utbyggnader på åkermark, trots att de skriver i sina ÖP att åkermarken ska bevaras. Därför behövs en stärkt skydd för åkermarken i lagstiftningen. I dagens lagstiftning finns bra skrivningar (nationellt intresse, miljömål) men dessa är tandlösa. Som ett tredje alternativ föreslås ett test av delar av den danska modellen, med utpekande av särskilt värdefulla jordbruksområden.

Efter de båda korta föredragen, var det tid för frågor och diskussion.

Claes Västerteg menade att riksintresse medför intrång i äganderätten. Har ni exempel på vilka verktyg som behövs för att förtäta i redan bebyggda områden?

Lisa svarar att exempel på verktyg som behövs är inspiration, kunskap, attityder, vana att jobba enligt nya metoder

Anita Brodén frågade om vad som nämndes angående Hållbara städer?

Lisa svarar att när föreningen Den Goda Jorden kontaktade Hållbara städer för att fråga om de ville medverka vid vårt seminarium i Landskrona den 11 mars, svarade kanslichefen att de inte jobbade med frågan mer än på ett generellt plan, och hade därför inget att tillföra vid vårt seminarium. Detta förvånade oss, eftersom vi förutsatt att delegationen för Hållbara städer skulle ha detta som en central fråga.

Tina Ehn och Bo Bernhardsson diskuterade globala livsmedelssituationen nu och framöver. Harry kommenterar: Enligt beräkningar av FAO behöver livsmedelsproduktionen öka med 50 % till år 2030 för att utplåna svälten, klara befolkningsökningen och konsumtionsökningen. Man räknar också med ändrade konsumtionsmönster i länder där levnadsstandarden förbättras.

Ola Sundell: Hur är marken skyddad i andra länder, stora respektive små jordbruksländer?

Harry svarar: I EU antagligen ganska likt Sverige. Det har inom EU varit en överskottssituation med obligatorisk träda och det tar tid att ställa om och inse att vi är på väg mot en ny situation inom livsmedelsförsörjningen. I Norge och Danmark är man mera restriktiv med att ta åkermark i anspråk för bebyggelse.

Tina Ehn kommenterar externa köpcentrum.

Harry ger avslutningskommentar:

På senare år har många rika länder som Kina, Japan och Gulfstaterna börjat se över sina strategier för livsmedelssäkerhet och köpt eller arrenderat stora arealer mark i fattiga länder för att säkra livsmedelsförsörjningen för den egna befolkningen. Möjligheterna att odla upp

nya arealer mark för livsmedels- eller energiproduktion är mycket begränsade. Därför måste vi vara rädda om den goda jorden.

Lisa avslutar: I första hand vill vi ha ett stärkt skydd i lag för åkermarken, i andra hand en ökad satsning på inspiration, kunskap och goda exempel för att förtäta och hitta andra lösningar än att bygga på den goda åkermarken.

Skrivelser

Vi har sänt in remissyttranden till följande kommuner: Vellinge, Laholm, Eslöv och Ängelholm. Alla har gällt fördjupade översiktsplaner för delområden i respektive kommuner. Samtliga skrivelser bifogas i bilaga.

5. Erfarenheter - vad vi lärt

Diskussionerna vid kommunträffarna har överlag varit givande. De flesta kommuner har förståelse för vår oro, och säger sig vilja värna om åkermarken. Men de invänder samtidigt att de är tvingade till att växa befolkningsmässigt, för att få in skatteintäkter som kan täcka kostnaderna för kommunal service. Diskussionen har därför ofta kommit att handla om hur kommunerna kan växa utan att ta åkermark i anspråk. Det kan exempelvis röra sig om förtätningar i redan bebyggda områden, eller att vidareutveckla gamla industriområden. Förtätning av redan bebyggda områden verkar generellt vara en aktuell fråga bland kommunernas planerare. I stort sett alla kommuner säger sig se på frågan.

Diskussionerna har också ofta rört regional samverkan i planfrågor. De flesta kommunerna säger sig vilja samverka mer, men samarbetet känns inte så väl utvecklat ännu. Ett undantag är exempelvis Linköping och Norrköping, som nyligen antagit en gemensam översiktplan. Region Skåne har nyligen startat upp arbetet med fas två av Strukturbild för Skåne, vilket syftar till ökad samverkan om fysisk planering i Skåne.

Bebyggelse utanför kommunens centralort har också diskuterats. För många av de mindre orterna ses det som en förutsättning för att kunna ha kvar skola och service. Samtidigt kan alltför spridd bebyggelse påverka möjligheterna att bruka marken i stora intilliggande områden, eftersom klagomål leder till inskränkningar för brukaren.

Det har varit positivt att ha med LRF:s kommungrupp i den aktuella kommunen. De har bland annat bidragit med en god lokalkännedom. Även om diskussionen börjar med de globala frågorna, så hamnar man alltid i de lokala möjligheterna och tvistefrågorna till sist.

6. Slutsatser och rekommendationer

Fysisk planering är en mycket långsiktig fråga till sin karaktär. För att få gehör för en åsikt är det viktigt att hålla dialogen levande över tid. Det är därför angeläget att underhålla relationen till berörda politiker och tjänstemän.

Positiva exempel och konkreta verktyg behövs när det gäller förtätning och omvandling av områden. Många kommuner vill gärna, men funderar på frågan om hur det ska gå till. Hur bygger man den nya tidens stad, som är tät, grön, blandad och attraktiv?

Regional samverkan kommer sannolikt att krävas för att skapa en gynnsam samhällsutveckling som hushåller med den goda åkermarken. Hur skapar vi bästa möjliga

förutsättningar för ett gott samarbete mellan kommuner och mellan kommuner och näringsliv? Hur kan vi hitta drivkrafterna för samverkan mellan kommunerna?

Vidare vore det intressant att utveckla näringslivsspåret ytterligare. Det har potential att kunna tilltala ett bredare lager av politiker. Genom att peka på jordbruks- och livsmedelsnäringens betydelse idag och utvecklingsmöjligheter framöver, understryks vikten av att bevara åkermarken ur sysselsättningsperspektiv och företagsutvecklingsperspektiv. Hur kan initiativ tas tillsammans med kommunen för lokal näringslivsutveckling med åkermarken som bas?

Avslutningsvis har flera kommuner efterlyst ett bättre sätt att värdera åkermark än den nuvarande klassificeringen, som ses som trubbig. Kanske finns inspiration att hämta från Danmark, där man arbetat med jordbruksanalyser en längre tid. Det vore intressant att pröva en svensk variant av jordbruksanalys i någon kommun, för att se om det kan bidra till att åkermarken ges större tyngd i planering.

Eslöv 2010 09 30

.....
Hans Andersson

Höör 2010 09 30

.....
Helen Rosengren